

Author: Gallina, Zoltán - Szabó, Árpád DLA
Affiliation: Budapest University of Technology and Economics
Title: BETWEEN COURT AND GARDEN
Citation: Metszet, Vol 14, No 5 (2023), pp 22-27,
<https://doi.org/10.33268/Met.2023.5.2>

Received: 9 August 2023

Accepted: 4 September 2023

Published: 18 October 2023

HET LOO PALACE, APELDOORN, HOLLAND;
ARCHITECTS: KEES KAAAN, VINCENT PANHUYSEN and
DIKKIE SCIPIO

The baroque hunting palace on the outskirts of Apeldoorn, has undergone an ambitious transformation, and a meticulous asbestos removal process. An extension located underground, and a new water feature was incorporated as part of the design. Entry pavilions lead visitors down to the light-filled Grand Foyer, which serves as the central hub of the extension, which maintains the symmetry of the baroque composition and connects visually with the historic building through a glass roof. The extension features exhibition halls, a museum for children, and a permanent exhibition on the history of the Dutch royal family.

01

02

UDVAR ÉS KERT KÖZÖTT*

MUSEUM PALEIS HET LOO | APELDOORN, HOLLANDIA

A Paleis Het Loo (magyarul: palota az erdei tisztáson) megnevezés eredetileg a holland királyi család apeldorni kastélyára vonatkozott, de több mint 37 éve történeti múzeumként üzemelteti azt a holland állam Museum Paleis Het Loo névvel. Látogatottsága az évek alatt folyamatosan nőtt, világszinten is jelentőssé vált, így bővítésével egybekötött fejlesztése, valamint teljes körű rekonstrukciója 2016-ra aktuális kérdéssé vált. Az épület felújítása és korszerűsítése a megnövekedett látogatószám miatt önmagában is igényként merült fel; mivel azonban a gyűjtemény is bővült, az állandó és időszakos kiállításokra is egyre nagyobb igény jelentkezett.

- 01 Kilátás a Bassecour díszudvaron át a nyugati szárny és a bejárat pavilon felé. A díszudvar túlnőtt a palota előudvarán, az új bővítmény ez alá került. A négy centiméter mély tavak visszatükrözik a monumentális palotát, miközben a napfény áthatol a vízen, ragyogó fényjátékot hozva létre a lenti terekben
- 02 Kilátás a Paleis Het Loora és a parkra: egy buja kertekből álló barokk kompozíció, amelyet számos vízi elem és egy monumentális palota gazdagít

ÉPÍTÉSZ |

Kees Kaan, Vincent Panhuysen, Dikkie Scipio

FOTÓ |

Simon Menges,
Sebastian van Damme

SZERZŐ |

Galina Zoltán, Szabó Árpád DLA

—2016-ban nemzetközi, nyílt építészeti tervpályázatot írt ki a kastélyt üzemeltető alapítvány** az együttes megújítására és bővítésére. A tervezési program több látogatói felvonót, nagyméretű rendezvény- és üzlethelyiségeket és 5000 m² többletfelületet ígért az időszakos kiállítások számára, illetve az éves látogatószám háromszázezerről ötszázezerre való növelésével számolt. [1] A pályázatot a Dikkie Scipio által vezetett rotterdami KAAAN Építésziroda [2] nyerte meg érzékeny és alázatos koncepciójával, mely a barokk palota és történelmi környezetének elrendezéséből és arányaiból merítkezett. A megvalósítási munkákat 2023 áprilisában fejezték be. A barokk kastély és a hatalmas kert teljes mértékben megújult, a látogatókat fogadó Bassecour díszudvar alatt új építésű kiszolgálótereket alakítottak ki azzal a céllal, hogy a történeti épülethez több helyen is kapcsolódni lehessen annak vizuális zavarása nélkül. A megújítás építészeti és műemlékvédelmi szempontból is páratlan, egyértelműen látszik, hogy a kitűzött célok maradéktalanul valósulhattak meg. A múzeum fejlesztésével új és izgalmas korszak kezdődik a holland barokk építészeti emlékek hiteles megőrzésének történetében.

—Az Apeldoorn külvárosához tartozó épületegyüttes és a holland királyi család közös története a korai barokk korba nyúlik vissza. 1684-ben III. Vilmos helytartó és Mária hercegnő megvásárolta a közelben lévő kis kastélyt, az akkor még Het Oude Loo néven ismert épületet. A fiatal pár úgy döntött, hogy új és nagyobb nyári vadászrezidenciát építtet, melynek már a Paleis Het Loo nevet adták. A terület egy kiterjedt vadászerdő mellett helyezkedett el a Veluwe láp közepén és ideális volt egy egyedi palotakert kialakítására, hiszen az öntözéshez és a szökőkutakhoz szükséges vízmennyiséget a közeli magasabban fekvő forrásokból könnyedén vezethették ide. Amikor 1689-ben Orániai Vilmost és Máriát Skócia és Írország uralkodójává koronázták kibővítették a palotát, így a szerény nyári rezidencia rangjukhoz méltó együttesé nőtt ki magát.

01
02

03

- 03 A keleti szárny a pompás lépcsőházi csarnokon keresztül érhető el, és a holland királyi család történetét és mai tevékenységét mutatja be az állandó kiállításon, az Orániai házban
- 04 A föld alatti bővítés és a palota Corps de Logis főszárnya közötti kapcsolat
- 05 A nyugati szárnyban lévő lámpásszerű pavilon a Junior Palace-ba és az étterembe vezet

—1795-ben jelentős változás történt Het Loo történetében, amikor a francia hadsereg megszállta Hollandiát és V. Vilmos király és családja menekülni kényszerült. A palotát francia katonák fosztották ki, majd 1806-ban Louis Napóleon - akit testvére, Bonaparte Napóleon Hollandia királyává nevezett ki - elfoglalta azt. Louis Napóleon radikális változtatásokat vitt végbe az épületen, a homlokzat téglaburkolatára fehérre meszelt vakolatot készíttetett és a barokk kerteket romantikus hangulatúvá alakította, ezért akkoriban az együttest Het Witte Loo néven emlegették.

—1977-ben a palota utolsó lakói – Margriet hercegnő és családja – is kiköltöztek. 1984-re az eredeti külsőnek megfelelően helyreállították, felfedve a 17. századi téglaburkolatot, és a királyi dinasztia örökségeit bemutató múzeummá alakították át.

—A hatalmas alapterületű és a vadászerdőig tartó barokk kert legalább annyira jelentősnek számít, mint a palota. Az épülettel szinkronban, a tengelyiránnyal tökéletes szimmetriába rendezett különleges díszkertbe Ázsiából és Dél-Amerikából hozott növényeket és virágokat

ültettek, magas szökőkutakat építettek és szobrokat helyeztek el. Daniel Marot, a kert tervezője, az alsó kert parteres részét egyszerű formákkal, a nagykeretet viszont a kornak megfelelően nagyvonalú összetettséggel alakította ki, mely kellő eleganciát tudott sugározni a kertet lezáró árkádsorhoz vezető sétányával, a szegélyező narancsfákkal, az organikus mintákkal telepített sövényekkel. A napjainkban is egyedülállónak számító kert Hollandia egyetlen rekonstruált barokk korú tájépítészeti emléke, melynek jelentőségét az építése idejében Európa legmagasabb szökőkútjának számító, 13 méter magas Királyi kút is emeli.

—A kert keleti oldalában, de a főépülettel összekapcsolva található az 1907-ben épült Wilhelmina istálló. Építésének idejében kialakítása különlegesen modernnek számított, hasonlóan a 10 év múlva mellette elhelyezett Prins Hendrik garázzsal, melyeket a múzeummá alakulás után kávézóként, az együttes kiszolgálóépületeként használtak.

—Az építészeti tervpályázatot követően a zsűri egyhangúlag választotta ki a KAAAN Architecten nyertes tervét,

04

amelyben a beavatkozás az építészet és a kert elválaszthatatlan kapcsolatából eredt. A koncepció szerint a teljes bővítés a föld alatt helyezkedik el. Az újradefiniált előudvar a vízfelülettel a komplex építészeti-táji egység részét képezi: folytatja a meglévő kompozíciót anélkül, hogy megzavarná a történelmi összképet. Ezzel nem sérül a barokk épületegyüttes egységes külső látványa, nem jön létre a különböző korok építészeti kontrasztja, és egyetlen olyan építmény sem kerül elhelyezésére, amit a barokk architektúrával vizuálisan együtt érzékelnénk, vagyis annak kompozícióját zavarná. A terv meghatározó eleme a tökéletesen tartott tengelyes szimmetria, valamint a palotához érkező útvonala és látványa, hiszen a látogatók először az oldalszárnyak által definiált Bassecour előudvarba térnek be. A fogadóudvar szimbolikus hitelességgel tudja megőrizni a barokk jelleget: a négy füves parter kert helyére azonos méretű üveg felülvilágítók kerültek, középpontban egy szökőkúttal és a teljes bejárhatóságot lehetővé tevő térben kötésbe rakott, szélrózsát idéző mintájú vörös téglaburkolattal. A felülvilágítók felett lévő 4 cm vastag vízréteggel egy tő látványát hívták életre, mely a monumentális palota tükröződő képével sajátos kapcsolatot teremt a homlokzatokkal. Ezzel utal a vízhasználat történeti alkalmazására, de a föld alatti bővítés egyetlen homlokzatát is finoman definiálja a barokk térrendszerhez illeszkedő kiegészítés következetes használatával. A terv koncepciójának eleganciája reflektál az I. M. Pei által 1989-ben tervezett párizsi Louvre bővítésére is, de mégsem olyan hivatkozón. A terepszinten tartott geometria összességében visszafogottabb és harmonikusabb

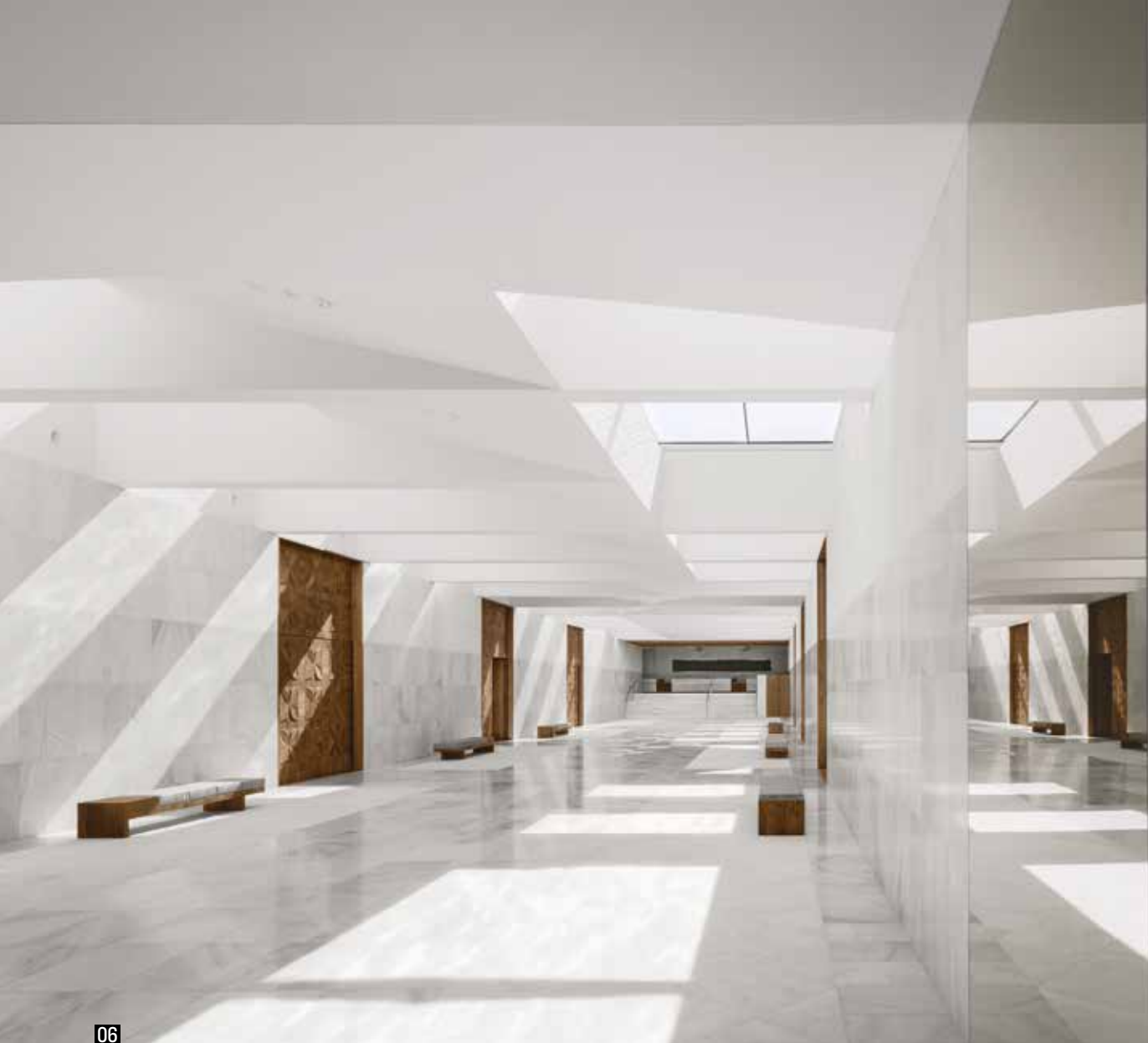

05

módon jelenik meg, így lehetővé válik, hogy a kiegészítés a komplexum rejtőzködő szimbóluma tudjon maradni. A létrejövő beavatkozás a hangsúlyt egyértelműen a régi épületen tartja, hiszen az építészek felismerik azt, hogy az érték nem a kortárs beavatkozás, hanem a történelmi emlék tiszteletben tartásával jön létre. [3]

—Az egymással szemben elhelyezett intézménybejáratok és a levezető lépcsők a két oldalszárny első helyiségeibe és a felülről megvilágított, föld alatti galériás előtérbe vezetnek, ahol a jegy- és információs iroda, a múzeumi bolt és egyéb látogatói igényeket kiszolgáló helyiségek találhatók. Az érkező térből nyíló és a szimmetriatengelyre illesztett Grand Foyer a bővítés központi elemének is tekinthető: barokkos karakterrel, hosszanti irányba elnyújtott tere fizikai összeköttetésben áll a Corps de Logis elnevezésű főszárny pincészi fülépcsőházával. Az üvegtetőnek fontos szerepe van a Grand Foyerben is, hiszen az előtér irányából és a vízfelületen keresztül a Bassecour vizuális kapcsolatával megjelenik a palota főhomlokzata. Az előcsarnok közepén, közvetlenül a szökőkút alatt a padlóburkolaton pedig egy szélrózsza jelzi a bővítés centrumát, irányítva a látogatókat, hogy merre haladhatnak tovább: mehetnek a Corps de Logis felé, bemehetnek az időszakos kiállítótermekbe, elindulhatnak az Orániai ház állandó kiállításának irányába, vagy vissza a bejárat előterébe.

—A nagyméretű udvar lehetőséget adott három négyzetes alaprajzú és nagy belmagasságú tér kialakítására, ahova az időszakos kiállításokat is el lehet helyezni. A Grand Foyerből jobbra haladva a House of Orange

06

- 06 A Grand Foyer a föld alatti bővítés központi eleme, amelyet a tavon keresztül átszűrődő természetes fény kelt
játékosan életre
- 07 A nyugati szárny melletti régi báltermet étteremmé alakították át

– vagyis az Orániai ház – oldalszárnyba, jutunk egy megkomponált kiállítótérre és egy oldalszárnyba felvezető lépcsőn keresztül, ahova a királyi család jelenét és múltját bemutató kiállítás került. A nyugati oldalszárny alá logisztikai tereket helyeztek, míg felette Junior Palace néven egy kifejezetten gyerekeknek szóló múzeumot alakítottak ki. A bővítéssel és átszervezéssel a palota Corps de Logis királyi terei sokkal szabadabbá váltak. Restaurálták a korhű berendezésű negyven királyi szobát, új kiállítótereket nyitottak meg, a báltermet étteremmé alakították, és létrejött egy irányított útvonal, amelyen keresztül a látogatók bejárhatják a teljes épületet. A főlépcsőház meghosszabbításaként egy új lépcsőt is építettek, mely a tetőkiemelés belső részén nyitott kilátóteraszra vezet. —A beavatkozás részeként a Corps de Logis műemlék épületrészt kitüntetett gondossággal minden részletében restaurálták, és új klímaszabályozott gépészeti rendszert építettek be. Az új épületrészek belsőépítészete kortárs szemlélettel elegáns és visszafogott a homokfűvott, csiszolt vagy polírozott felületű, erzetes

03
05

07

márványtáblákkal, a diófa burkolatokkal, nyílászárókkal és bútorokkal, valamint a fehér színű festés használatával. Az anyagok egyszerű keverésének kombinációival harmonikus hatást keltettek az új karakter létrehozása során, a használathoz igazított terek geometriai különbségeivel változatos belső világ jött létre. Az új belső bútorokat és nyílászárókat plasztikus virág és pillangó farelief- vagy intarziadíszítéssel tervezték, és a bálterem falaira fémszálakból font muráliákat helyeztek el, amivel még inkább hangsúlyozni kívánták a régi és az új miliő kapcsolatát. „A tervezés célja, hogy egyensúlyt és egységet teremtsen a régi és az új épületek között, ami nagyszerűbb eredmény, mint a részletek összessége. Nemcsak az számít, amit látni, hanem az is, amit érezni lehet, mert az is hozzáadódik az építészeti minőséghez. Az anyagok textúrája, a megvalósítás során elkészült összes részlet” – magyarázza Dikkie Scipio, a KAAAN Architecten társalapító építész. [4]

07

- * „Entre cour et jardin” – utalás a francia kastélyépítészetben megjelenő telepítési elvre, ahol az épület a cour d'honneur-rel és a kastélykerttel egységben, azok „között” valósul meg.
- ** Stichting Paleis Het Loo Nationaal Museum, Apeldoorn

IRODALOM / REFERENCES

- [1] **Ronnes, Hanneke – van Tor, Bob:** „Restored and Regretted: A History of Staging Authenticity at the Dutch Palace Het Loo”, *Collections*, 16 (2), 2020, pp 162–176, DOI: <<https://doi.org/10.1177/1550190620903308>> [utolsó belépés: 2023-08-24].
- [2] KAAAN Architecten [honlap], hozzáférhető: <<https://kaanarchitecten.com/project/paleis-het-loo/>> [utolsó belépés: 2023-08-10].
- [3] **Sághi, Attila:** „Újra, hasznosítás – Műemlék középületek felújításának új korszaka”, *Metszet*, Vol 10, No 4 (2019), pp 46–25.
- [4] KAAAN Architecten: „Museum Paleis Het Loo / KAAAN Architecten”, *ArchDaily*, ISSN 0719–8884, hozzáférhető: <<https://www.archdaily.com/999537/museum-paleis-het-loo-kaan-architecten>> [utolsó belépés: 2023-08-10].

ÉPÍTÉS: Kees Kaan, Vincent Panhuysen, Dikkie Scipio (KAAAN Architecten) | ÉPÍTÉS MUNKATÁRSAK: Valentina Bencic, Dennis Bruijn, Javier Cuartero, Sebastian van Damme, Katarzyna Ephraim, Paolo Faleschini, Christiaan Frankin, Michael Geensen, Aleksandra Gojnic, Julia Gousset, Narine Gyulkhasyan, Niels de Hart, Joost Harteveld, Walter Hoogerwerf, Martine Huijsmans, Antony Laurijsen, Nicki van Loon, Loes Martens, Marija Mateljan, Edyta Milczarek, Laura Ospina, Floris Sikkels, Christian Sluijmer, Niels Vernooij, Roel Wijmans, Samara Zukoski | MEGBÍZÓ: Paleis Het Loo Nemzeti Múzeum Alapítvány, Apeldoorn | RESTAURÁLÁSI TANÁCSADÓ: Van Hoogevest Architects, Amersfoort / KAAAN Architects, Rotterdam | KIÁLLÍTÁS TERVEZŐJE (ORÁNIAI HÁZ): Kossmanndejong, Amsterdam | KIÁLLÍTÁSI KONCEPCIÓ ÉS MŰVÉSZETI VEZETÉS (JUNIOR PALACE): GrobEnzo, Amsterdam | BELSŐÉPÍTÉS (BÚTOROK): KAAAN Architects, Rotterdam | BELSŐÉPÍTÉS (ÉTTEREM): Studio Linse, Amsterdam | FALIKÁRPITOK (ÉTTEREM): TextielLab, Tilburg / KAAAN Architects, Rotterdam | VILÁGÍTÓTESTEK (BEJÁRATI PAVILONOK): Atelier Rick Tegelaar, Arnhem | FŐVÁLLALKOZÓ: Volker Staal en Funderingen, Dordrecht / Koninklijke Woudenberg, Ameide / BAM Bouw en Techniek – Integrale Projecten Oost, Apeldoorn / Heijmans Utiliteit/Infra, Apeldoorn / Draisma bouw, Apeldoorn / Bouwbedrijf Van Laar, Wapenveld | STATIKUS MÉRNÖK: WSP Hollandia, Breda | GÉPÉSZET: Valstar Simonis, Hága | FENNTARTHATÓSÁGI TANÁCSADÓ: DGMR, Hága | GEOTECHNIKAI TANÁCSADÓ: WSP Netherlands, Breda | ÉPÜLETFIZIKA, TŰZVÉDELEM, AKUSZTIKA: DGMR, Hága | TÁJÉPÍTÉS: Copijn, Utrecht | VILÁGÍTÁSTECHNIKA: Beersnielsen lighting designers, Rotterdam | BIM-TÁMOGATÁS: EGM architects, Dordrecht